

Kylmää sotaa ja systeemi- analyysiä

Leena Riska-Campbell: Bridging East and West. The Establishment of the International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA) in the United States Foreign Policy of Bridge Building, 1964-1972. Commentationes Scientiarum Socialium 75. The Finnish Society of Science and Letters 2011. 608 s.

Leena Riska-Campbellin tutkimus ja samalla myös poliittisen historian väitöskirja *Bridging East and West* käsittelee kansainvälinen systeemianalyysin instituutin (IIASA) perustamiseen johtanutta prosessia Yhdysvaltain ulkopoliittikan ja siihen liittyneen sillanrakennuspolitiikan (*Bridge-Building*) näkökulmasta vuosina 1964–1972. Kansainvälinen systeemianalyysin insti-

tuutti IIASA perustettiin Wieniin pitkän ja monipolvisen prosessin päätteeksi vuonna 1972. Instituutin perustaminen oli idän ja lännen välisen yhteistoiminnan ja liennytyspolitiikan konkreettinen tulos, sillä IIASA:n perustajajäseninä oli valtioita sekä idästä (Bulgaria, DDR, Neuvostoliitto, Puola ja Tšekkoslovakia) että lännestä (Iso-Britannia, Italia, Japani, Kanada, Länsi-Saksa, Ranska, ja Yhdysvallat). Tämän idän ja lännen yhteisen instituutin tehtävä oli tutkia kehittyneiden valtioiden sosiaalisia ongelmia ja tuottaa niihin ratkaisuja systeemianalyysin keinoin.

Leena Riska-Campbellin tutkimuksen keskiössä on kansainvälisen systeemanalyysin instituutti IIASA:n perustamiseen johtanut prosessi, jota analysoidaan sekä poliittisena että modernisaatioon liittyneenä sosiaalisena ilmiönä kylmän sodan kontekstissa. Instituutin perustaminen kuvataan monimutkaisena ja monitasoisena (*multilateral*) prosessina, jonka avulla tekijä purkaa kansainvälisen yhteisön toiminnan dynamiikkaa. Tutkimuksen näkökulma on vankasti lännessä ja analysissä keskeinen rooli on Yhdysvaltain harjoittamalla sillanrakennuspolitiikalla ja liennytyksellä. Näkökulman valinta on perusteltu, sillä Yhdysvallat oli 1960-luvun puolivälissä keskeinen toimija maailmanpolitiikassa ja erityisesti teknologian alalla maailman johtava maa. Tämä asema määritteli Yhdysvaltain suhteen niin Länsi-Eurooppaan (erityisesti Isoon-Britanniaan) kuin myös Neuvostoliittoon ja Itä-Eurooppaan. IIASA:n valinta tutkimuksen kohteeksi on oiva, sillä sen kautta teknologinen kehitys linkittyy kylmän sodan politiikkaan ja tuo asetelmaan lisäaspektin – modernisaa-

tion. Instituutti avaa siten mielenkiintoisen näkökulman niin Yhdysvaltain suhteeseen Länsi-Eurooppaan, Neuvostoliittoon ja koko itäblokkiin kuin Neuvostoliiton (ja koko sosialistisen leirin) alati muutuneeseen suhteeseen Länsi-Eurooppaan. Lisäksi se valottaa Euroopan sisäistä kehitystä.

Tapaus IIASA osoittaa, kuinka Yhdysvallat rakensi suhteita itään Länsi-Euroopan kautta ja liittolaisensa kanssa. Hankkeen merkityksestä Yhdysvalloille kertoo se, että prosessi eteni vuodesta 1964 vuoteen 1972 presidentin ja hallinnon vaihdoksista ja kansainvälisen politiikan suunnanmuutoksista huolimatta. Instituutin perustaminen linkittyi kiinnostavasti paitsi kansainvälisten suhteiden myös Euroopan integraation historiaan, samoin teknologian ja tieteen historiaan kylmän sodan aikana.

Tekijä lähestyy teemaa prosessin ja erityisesti prosessiin osallistuneiden toimijoiden näkökulmasta. Perustamisessa mukana olleiden henkilöiden (neuvottelijat ja päätöksentekijät) toimijuus ja henkilökohtainen panos nousevat keskeiseen asemaan. Tekijä valottaa prosessia monitasoisen vuorovaikutuksen ja yksilöiden näkökulmasta ja avaa siten kulisseyssä tapahtunutta toimintaa. Tutkimuksen vahvuus on empiriassa, vaikka tutkimuksessa viitataan muun muassa episteemiseen yhteisöön (*epistemic community*) teoreettisena näkökulmana. Tutkimuksellista lähtökohtaa määrittää myös tunnetun kylmän sodan tutkijan (ja vastaavittajan) Odd Arne Westadin hahmottelema ajatus teknologisen kehityksen synnyttämien sosiaalipoliittisten vaikutusten merkityksestä kylmän sodan muutokselle. Riska-Campbellin mukaan IIASA

on hyvä esimerkki kylmän sodan kansainvälisiin suhteisiin vaikuttaneesta ei-poliittisesta teknologisen kehityksen seurauksesta.

Leena Riska-Campbellin tutkimus on laaja ja kunnianhimoinen kokonaisuus, jossa suuri määrä informaatiota on puristettu tiiviiseen pakettiin. Tutkimus on massiivinen – ei pelkästään sivumäärältään – vaan myös välitetyn tiedon määrään vuoksi. Tässä piileekin tutkimuksen vahvuus ja heikkous. Heikkoutena tämä ilmenee siinä, että tekijä luottaa varsin pitkälle keräämänsä tiedon selitysvoimaan eikä anna analysillään lukijalle riittävästi tukea massiivisen informaation käsittelyyn. Vahvuutena informaation määrä näyttyy siinä, että tutkimuksessa on valtaisa määrä tietoa ja monet asiat on koottu yhteen. Erityisesti tämä näkyy läheluetelossa, joka on varsinainen aarreaitta ja vaatimattomastikin ilmaisten se kokoaa kaiken olennaisen teemaan edes välillisesti liittyvän aineiston ja uusimman(kin) tutkimuksen. Tekijä on tehnyt valtaisan työn kammattessaan lähes kaiken mahdollisen aiheesta irtoavan informaation (arkistoaineistot, haastattelut ja kirjallisuuden) ympäri maailmaa ja koonnut tämän yksin kansiin aiheesta kiinnostuneiden saataville.

Tekijä osoittaa usealla tasolla ja laajaan aineistoon tukeutuen mil-laisesta vuorovaikutuksesta ja prosesseista kylmän sodan politiikan kulisseyssä oli kysymys. Monet asiat olivat mahdollisia kylmästä sodasta huolimatta, kun niitä veivät eteenpäin asiaan uskoneet henkilöt kuten McGeorge Bundy.

– SARI AUTIO-SARASMO